

Christen Fjord

Klitbonde og maler
i Nørre Lyngvig

Publikation fra Kunstklitgården KUK
Holmsland Klitvej 91, 6960 Hvide Sande
<http://www.kunstklitgaarden.dk/>
ISBN 978-87-995860-0-4
Mail: kunstklitgaarden@gmail.com
Tlf.: 98460095 og 28460095

Udgivet i samarbejde med
Roskilde Universitetsbibliotek
og udkommer samtidigt i Roskilde
Universitetsbiblioteks skriftserie nr. 58
ISSN 0105-564x

Udarbejdet 2013

Peter Søndergaard med hjælp fra Lis Søndergaard, Mille Søndergaard,
Trine Søndergaard og Daniel Olivares i anledning af en udstilling af
Christen Fjords malerier

Omslag og layout: Marianne Grothe

Forsideillustration: Privatfoto cirka 1935
Christen Fjord, 15. marts 1863 – 1. oktober 1939.

Slægten, navnet og personen Fjord

Af samtidige krønikeskribere omtales Christen Fjord som en ”udpræget klitbotype”, formet og slebet af generationers barske overlevelseskamp på Holmsland Klit. I hans omfangsrige slægt optræder navnet Torben eller Tarben og Tarbensen som det lyder i en ældre stavemåde. Hans bedstefar (morfar) Christen Fjord Tarbensen, født 1811 – død 1863, og bedstemor Maren Kjerstine Jørgensdatter boede på hendes fødegård i Nørre Lyngvig, den nuværende Marie Fjords Gård. Deres datter Ane Christine Christensen, født 1843 – død 1875, blev gift med Christen Røjkjær Andersen, født 1838 – død 1911, og de boede ligeledes på hustruens fødegård som i deres tid fik sin nuværende firlængede udformning. De fik fire børn, og den ældste, Christen Tarbensen Fjord Andersen, giftede sig i 1883 med Karen Marie Thomsen som kom fra Søndre Lyngvig.

Christen og Karen Marie overtog gården og strandlenet omkring 1901. I 1904 blev han ansat som opsynsmand ved Sdr. Lyngvig Redningsstation – hvor han havde været med som redningsmand siden han fyldte 21 år i 1884 – efter sin far. I 1905 fik han ved kongelig bevilling ret til at føre familienavnet Fjord, og ud røg Tarbensen og Andersen. I 1914 blev han udnævnt til sognefoged. Christen Fjord gik på aftægt omkring 1923 da han rundede de 60 og overlod driften af gården til sønnerne, mens han selv helligede sig malerkunsten. Sønnen Iver overtog gården omkring 1938 og blev i 1941 gift med Marie som kom fra Holmsland, og som i flere år havde været husbestyrerinde på gården. Det er hende som gården har sit nuværende navn efter. Iver og Marie fik to børn, Christen og Ingrid Marie. Ingrid Marie Fjord-Frandsen bor i dag på Gammeleng nr. 10 i Nørre Lyngvig.

Christen Fjord var i mange år og indtil sin død i 1939 den mest kendte person på Holmsland Klit; i de forhold der betød noget, var han uomgængelig, han fyldte kort sagt meget: sognefoged, sognerådsformand, strandfoged, en central person i fiskeri-foreningen, redningslaget og partiet Venstre. Efter søndagsgudstjenesten i Nørre Lyngvig samledes folk og venner på gården. På et tidspunkt har man opgjort at han var med i redningen af 74 skibbrudne, i en anden opgørelse nævnes 71. Da han i 1933 blev tildelt fortjenstmedaljen i sølv, var det en cadeau

til hans tjeneste som opsynsmand ved redningsstationen i Lyngvig. Han var en ihærdig og højlydt fortaler for at lave udløb fra Ringkøbing Fjord ved Hvide Sande. Han var tæt på partiet Venstre og stiller for partiets formand, høvdingen kaldet, J.C. Christensen, som ofte besøgte ham og hustruen. Han sagdes at være en energisk bonde og en meget dygtig fisker, som udviklede nye fiskeredskaber. Og vellidt var han også. Og maler.

Christen Fjord besøges af Social-Demokraten i 1926

Journalist ved københavneravisen Social-Demokraten Olaf Linck besøgte Holmsland Klit i august 1926 og beskriver sin cykeltur fra Ringkøbing til Klitten i avisen og senere i bogen Hedebønder og Vestkystfolk, 1927. Linck havde fået at vide at det ville være en rigtig god ide at besøge "fiskeren og maleren Kræ Fjord i Nørre Lyngvig". Da han når frem og har stillet cyklen, hilser han på Christen Fjord som fortsætter med det arbejde han er i gang med, mens journalisten snakker. Det er noget med styrkeforhold og omgangskultur, lidt afventende er man jo: "rejse omkring og studere folk og natur ..." brummer han. Tja, bum, bum.

Christen Fjord er fyldt 63, og selv om han holder sig godt, er han ved at være lige så rusten som den signalkanon Linck har bemærket foran stuehuset. Det er snart ti år siden han begyndte at male. Da han er færdig med arbejdet, viser han rundt i gårdens små stuer hvor malerierne hænger tæt. Linck bemærker et portræt på væggen af noget han mener må forestille politikeren og venstrehøvdingen J.C. Christensen. Det kunne måske hænge på Christiansborg hvis det ikke var fordi det var så hamrende dilettantisk, tænker han. Så dårligt at Linck ikke kan holde op med at kigge på det. Utroligt, og han må spørge hvem det skal forestille. Han ser flere malerier, og lidt efter lidt dæmrer det for ham at billederne har en egen udstråling som trumfer manglerne, og han opdager Fjords originalitet: Han maler det han synes er vigtigt og kender til, hav og oprørte, svovlgule bølger, skibe og en forreven himmel, bønder og koncentrerede redningsmænd, gårde i landskaber, husdyr, årstider, portræt af hustruen, motiver fra bibelen:

"Christen Fjord og Karen Marie i den fine stue". År ukendt

A skal sige Dem, siger Fjord, at a altid har været flink til at tegne, og så har a begribeligvis i årenes løb gået og kigget på de mange kunstmalere, som kom herover. Indtil a selv fik lyst til at prøve, om a kunne. Når det varede så længe, inden a vovede forsøget, så er forklaringen den, at a synes, det var noget dagdriveri at stå og 'måle'. Men da a først fik begyndt og mærkede, at det var svært, fik a en voldsom lyst til at kæmpe med opgaverne. A kastede mig over det felt a kender bedst. Se nu der, redningsbåden går ud til det strandede skib. Se, hvordan redningsbælterne er anbragt, hvordan de skibbrudne kommer i båden, det er anskuelsesundervisning, hvad, der er sgu ingen futurisme i mine billeder ...

Christen Fjords sværmeri for malerkunsten er ikke bare forfængelighed, det er en omgangsform, et socialt eksperiment, fornemmer man. Det bringer ham i kontakt med en anden slags folk end dem han har haft et arbejdsliv sammen med, og han kan tillade sig lidt mere

end de fleste på Klitten fordi han har en position og er respekteret. Han er nysgerrig, rækker ud og fatter interesse for de invaderende malere, opsøger dem og kalder dem sine venner:

For nogle år siden opfordrede en ven blandt malerne mig til at udstille på den Fri, og a gav efter. Men a fik ikke anden kritik, end at 'Politiken' skrev: Gå ned og se de billeder, som J.C. Christensens stiller, sognefoged og dannebrogsmænd Chr. Fjord, har udstillet, de er ikke kedelige.

Vennen som Fjord sigter til, er formodentlig maleren Martin Kaalund Jørgensen som var sommergæst i Nørre Lyngvig. Hvad siger malervenerne når de kommer på besøg og ser Christen Fjords billeder? "De siger, at de er imponerende; men i hvilken retning, det udtaler de sig ikke om," svarer Fjord. Journalist Linck er mere direkte. Han føler Christen Fjords ømhed strømme ud af billeder med skibe med udpenslede detaljer, en galionsfigur i skibsstævnen eller en krængende redningsbåd, drama og farver i det våde element med alle årer i søen og med blågule skumsprøjt ved stævnen, vendt mod land eller mod det nødstedte skib, men han trækker på smilebåndet med københavnsk overbærenhed når han skal kommentere et ubehjælpsomt portræt af hustruen og et billede af Christen Fjord selv der trækker af sted med en ko. Hvad synes hustruen om mandens malerier, spørger Linck hende, Karen Marie: "Novve er gue, novve er mindre gue." Besøget slutter på kontoret: "Så står der kager på bordet og en kande nymalket mælk."

Christen Fjords malerkunst

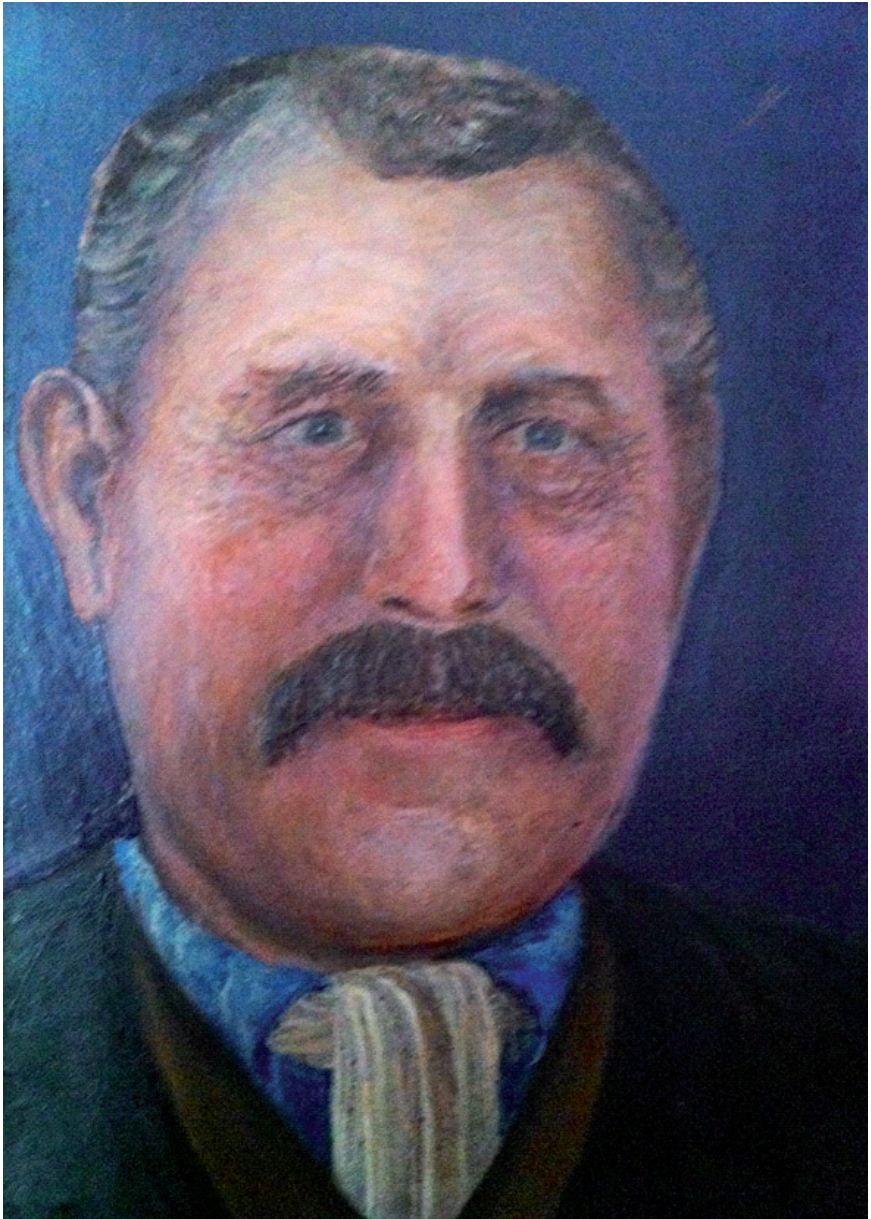
Det er ikke vanskeligt at beskrive Christen Fjords billedverden, hans motiver. Det er de ting han har rørt ved bogstavelig talt, levet op og ned ad, måske bortset fra de få billeder der har religiøse motiver. Han er naivist hvis man skal sætte en "-isme" på hans værker, men hans "-isme" er ikke et valg han har foretaget blandt flere mulige stilarter, men en naturlig omstændighed. Han kan "kun" male sådan som han gør, og har ikke mange år at udvikle sin kunst i. Det kan se ud som om det er dramaet der har optaget ham mest, især dramaerne på havet, kampen mod elementerne, manddomskraft og udmattelse: situation-

er hvor han kan fortælle noget vigtigt om elementære eksistensvilkår på vestkysten. Alligevel er det de mere stilfærdige landskabsbilleder og billederne af gårde og dyr på Holmsland Klit som virker stærkest og mest insisterende med deres stilfærdige energi og frodighed. Lige på og hårdt, uden dikkedarer. Når man som beskuer ser billederne, virker det som om maleren har sagt til motiverne: ”Se op, se mig i øjnene,” og det gør de så, de skæve gårde, de kantede personer, arbejdsredskaberne, vognene og de stiliserede kreaturer, kigger på ham og på os. Jo større de er, jo tættere er de på: ”Det er det perspektiviske, det kommer an o,” siger Christen Fjord.

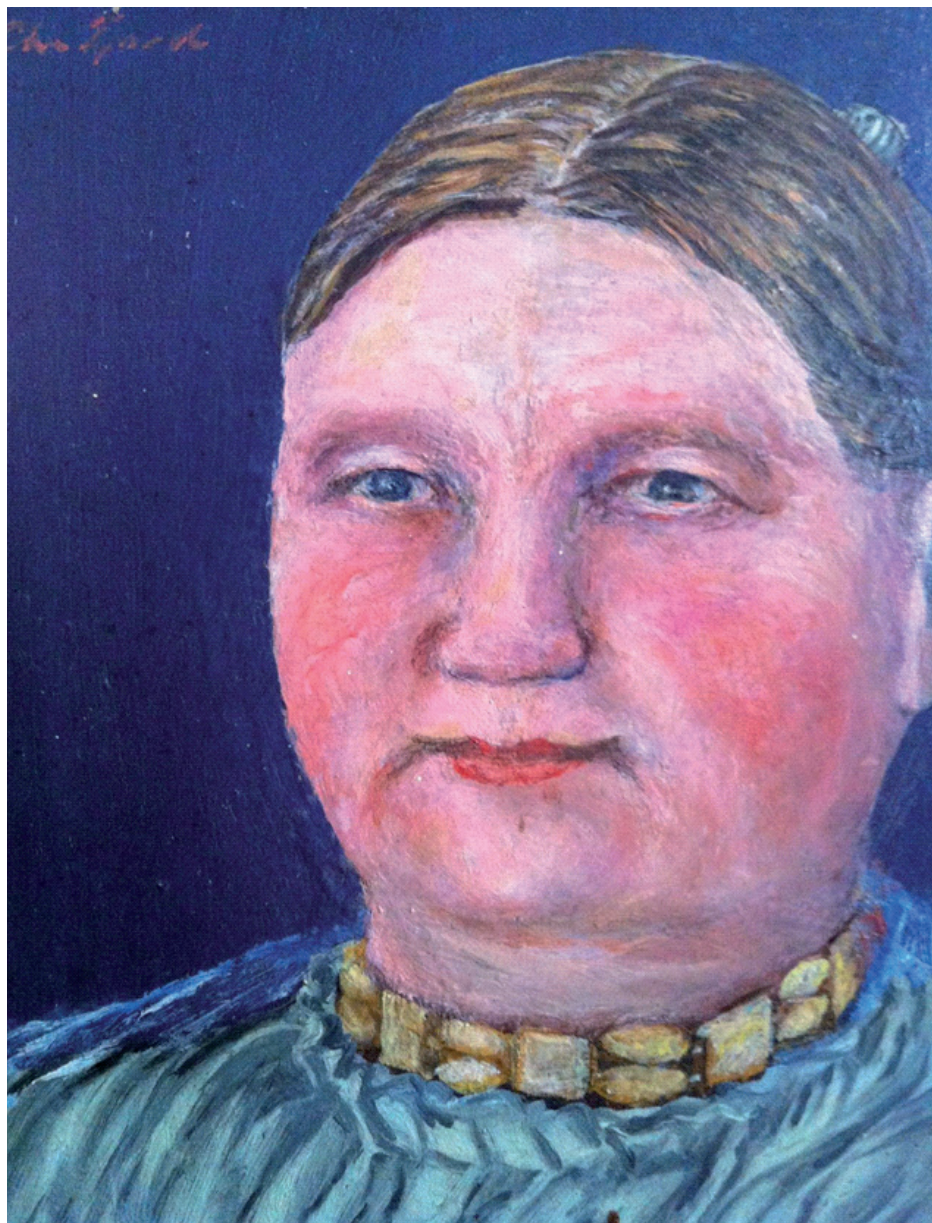
Christen Fjord besøges af Kurt Siemers i 1929

Formentlig i 1929 eller 1930 fik Christen Fjord besøg af den tyske journalist og forfatter Kurt Siemers som var på rejse rundt i Danmark for at samle stof til en serie foredrag i Hamborg Radio med titlen ”I den danske sommer”. Serien blev sendt i 1930: Im dänischen Sommer. Nordische Reiseberichte 1930. Ti år senere, få måneder inden Tysklands besættelse af Danmark, bliver Siemers manuskript – Siemers var død allerede i 1932, kun 38 år gammel – om besøget på Holmsland Klit bragt i dansk oversættelse i JyllandsPosten. Kurt Siemers formidler det indtryk til sine lyttere at han møder rå naturkraft:

Så træder han ind til os i stuen, stor og bred med vuggende skippergang, tætbygget og blond, med stålblå øjne og det ejendommelige blik, man finder hos søfolk, skovmennesker og de vilde. Hans åsyn stråler af en levende barnlig venlighed. Hans hilsen drøner mig i ørerne, og omfanget af denne uhyre brede vikingeefterkommer synes i den snævre stue endnu større. Da vi har vekslet håndtryk, synes huset at ryste under hans latter. Man kan godt forestille sig, at denne stemme kan trodse stormens hyl og orkanens brøl. Dette menneske er selve urkraften, det oprindelige, og hans brede bryst synes ligesom at søge modstand. Den tyske konsul forestiller mig. Den tyske forfatter – det er mig – ville ikke forlade Vestjylland uden at aflægge en visit hos Kræ Fjord. Kræ Fjord vugger tilfreds det mægtige hoved frem og tilbage, takserer mig med sine blå sømandsøjne og brummer sluttelig med ædel anstand og sund selvbevidsthed: ”Det forstår sig, når man kommer til Rom, besøger man jo Paven!”

"Selvportræt". År ukendt

"Portræt af hustruen, Karen Marie". År ukendt

"Redningsauktion". År ukendt

"Karen Marie på vej til Lyngvig Kirke". 1921

Siemers bliver vist rundt og ser også "atelieret" som er Fjords gamle værksted, tømmerstuen hvor der står en seng, en høvlbænk, en bordplade på et par bukke, maling og pensler, og hvor der hænger et lærred på væggen. Siemers hører også om inspirationen fra tilrejsende malere, denne gang i en stærkt forkortet version hvor Fjord ser en maler som sidder og maler på stranden med et staffeli, og Fjord ifølge ham selv tænker: "Det kan jeg også," hvorpå han tager færgen til Ringkøbing og køber oliefarve, pensel, palet og lærred: "Driften til at danne og forme var vakt. Hvilken højtidstfølelse at kunne trylle vand, storm og brænding, den verden han elskede, frem som billeder. Han lærte sig selv de tekniske finesser," skriver Siemers som også kan høre at Fjord forsøger at forklare ham om perspektiv, men han fanger ikke pointen, grebet af det havkaos han ser i Fjords billeder med nærmest flyvende redningsbåde og svovlgule bølgekamme. Hvis dette er perspektiv, tænker han, er det dristigt. Siemers forlader Holmsland Klit, og: "Kræ Fjord står sindigt skrævende foran sit hus, som om hans mægtige korpus havde rødder i denne stormombruste jord."

Hvad får Christen Fjord til at male?

Både i 1926 og i 1929 fortæller han journalisterne Linck og Siemers at han altid har kunnet lide at tegne, og han har sikkert som de fleste drenge haft et søm, et stykke seglgarn og en kniv i lommen. Desuden havde han for en sikkerheds skyld en stump blyant. Alligevel var det først da han var i 50'erne at han sprang ud som maler med lærred og oliefarver, og han siger i interviewet med Linck at der gik lang tid før han vovede springet. Maleriet blev først forsøgt efter lange overvejelser.

Man må forestille sig ham udstyret med et vist ukultiveret talent for at komprimere og gengive hvad han så. Ud over at han så og gengav det han kendte: mennesker, hav, landskaber, dyr og skibe, kunne han også iagttage at besøgende malere på Klitten havde det han manglede, en øvelse, et drev, et håndslag som satte dem i stand til at overføre elementerne i hans hverdag til genset og tolket liv på et lærred. Ikke bare et overførselsbillede, et landskabsfoto, men en landskabsprægning med en personlig vægtning af indhold. Lige netop det at han kunne se at nogen havde denne øvelse, må have

"Fiskerkvinder og både på stranden". 1924

fået en indre streng i ham til at svinge. Et eftertragtet brus af energi ved at genskabe det levende og det oplevede. Det var det han ville, men aldrig havde lært, og derfor lå det lige for at holde sig til og kigge med uden skam eller blusel når malerne rykkede ind. Det siges at han kunne følge en malers arbejde i timevis. Vi ved ikke hvor længe han stod eller lå i svøb og nøjedes med at være tilskuer mere eller mindre systematisk og gæstfrit invitere malerne på besøg, men det kan have været rigtig mange år, helt fra dengang malerne begyndte at komme til Nørre Lyngvig, formentlig ved århundredets begyndelse og især efter anlæggelsen af Nørre Lyngvig Havn, da man kunne sejle fra Ringkøbing til Nørre Lyngvig. Senere blev landevejen sat i stand og gjort mere farbar.

Historien om den natlige vækkelse til maleriet

Det er dog ikke denne historie om det lange, seje træk, denne langsomme optakt til skabsmaleren Christen Fjords udspring, som de fleste ynder at fortælle. Kræ Fywr selv og hans venner kunne bedst lide en anden version, og jo ældre han bliver, jo mere er det den anden version som får overtaget, og som han og vennerne ynder at fortælle. Det er fortællingen om vækkelsen, den natlige indskydelse om at han kunne noget andet, om at han "ku' må'l", der tager over. Det er en god historie, men der er ikke så meget kød på den medmindre den fortælleres som kulminationen på en langsom modning af overvejelser og jagttagelser, som rosinen i pølseenden. Et langt tilløb, et langt forspil som fremkalder hans vækkelse. Det er Christen Fjord selv som er ophav til myten om hvordan det

"Min kone renser fisk". 1920.

gik til at han sprang ud som kunstmaler. Han fortalte om sin særlige interesse til forfatteren Achton Friis da denne besøgte Christen Fjord under sin indsamling af indtryk og folkeminder til værket De Jyders Land i slutningen af 20'erne og begyndelsen af 30'erne. To gange kom han på besøg, og Christen Fjord talte mest om at male. Achton Friis skriver:

En af de ejendommeligste former for klitbo, jeg har set, mødte jeg i den bekendte Kræ Fjord i Nørre Lyngvig. Han er absolut i enhver henseende en modsætning til sine naboer, undtagen med hensyn til åben selvbevidsthed og gæstfrihed (...) Han er en af de mest veltalende mænd jeg har mødt, og samtalen formede sig begge de gange, jeg besøgte ham, mest som et timelangt foredrag, især om hans forhold til malerkunsten. Han maler alt muligt mellem himmel og jord, lige fra rene naturstudier til store kompositioner over bibelske motiver med masser af figurer. Medens de sidste er ufuldkomne og naive, viser hans arbejder efter naturen ofte et særpræget malertalent; ikke sjældent minder han i disse lidt om Ring, og hans farver kan være overordentlig smukke. For en del år siden udstillede han en enkelt

*Achton Friis fotograferede ind gennem laden og ind i gården cirka 1930
– fotoet er brugt i "De Jyders Land*

gang på "Den Frie".

Hvordan denne mærkelige autodidakt er blevet maler, herom fortæller en bekendt af ham følgende: Han havde aldrig i sit liv haft en pensel i hånden, og ingen havde nogen sinde drømt om, at han havde tilbøjeligheder eller evner for kunsten, mindst han selv. Det kom over ham simpelt hen som en åbenbaring. Og som sådanne har for skik, indfandt den sig ved nattetid. Han lå og sov ved siden af sin kone, da han pludselig vågnede; og da han havde funderet en lang stund, puffede han konen blidt i siden og vækkede hende, hvorpå han sagde disse overraskende ord:

"Karen Mari! A trower fanden fo', a ka mål'!"

*Achton Friis fotograferede ind i gården cirka 1930
– ikke brugt i "De Jydere Land".*

Det er en god historie, en af den slags der huskes og bliver til myte, kaster stråleglans over menneskers muligheder, men som desværre også skygger for de rigtig interessante forklaringer som altid er sociale og inddrager andre mennesker. Både forfatteren Achton Friis og fiskerbonden Christen Fjord vidste selvfølgelig at man ikke åbenbares vejen til en metier som kunstmaler som fordrer et mangeårigt håndværksmæssigt og analytisk arbejde inden man bliver i stand til at indfange motiver og gengive dem på et lærred på en måde som udvider betydningen. Man kan sige at det kræver en modningsproces uden at man med det ord egentlig kommer sagen nærmere bortset fra at antyde at der er tale om en tidsfaktor, og at det nok ikke går hurtigt med at blive håndværksmæssigt og analytisk modnet. I fortællingen om Christen Fjords søvnløshed og natlige vækkelse springer man modningstiden over, man gør en lang historie kort, så at sige. Det er mere magisk, og det kan vi godt lide.

I den følgende tid broderer journalister i de relativt hyppige artikler om Kræ Fjord i provinsbladene på denne, faktisk alt andet end opbyggelige, vækkelseshistorie, så den mere og mere ligner en scene i et skuespil som næppe har nogen anden værdi end underholdningsværdien. I Morsø Folkeblad den 11. juni 1932 skriver Chr. Fr. Mortensen under overskriften "Bonde og maler" om den dramatiske nat i soveværelset:

Kræ Fjord løftede sig fra lejet og støttede sig på albuen, idet han med en spids kno prikkede på sin sovende hustrus skulder. 'Karen, Karen, a trov, a ka' må'l'. Karen Fjord vågnede med et sæt og stirrede med store, skræmte øjne mod sin mand. 'Å, Herregud, får, hva' er' et endda do sejer!' Kræ Fjords stemme var tung og bevæget. 'A er overbevist om, te a ka' må'l. Kræ Fjord strøg dynen til side, sprang ud af sin seng og trak i tøjjet. Så tændte han lys, gik ind i sideværelset og tog sine malergrejer frem. Nu skulle det være (...) Kræ Fjord stod et øjeblik stille midt på stuegulvet, mens hans rolige blik gled hen over væggenes flader, over dørfyldningerne; de standsede ved panelet, der var anbragt på det sted ud fra hvilket den gamle alkove engang havde haft sin plads. Kræ Fjord nikkede besluttet. 'Nu måler a her', udrød han. 'Ka' du et li'e æ skilderi, får du vasket aw i morgen'. Karen tav. Hun var greben af en sær undren, en følelse midt imellem angst og andagtsfuld grebthed.

I Tidsskrift for redningsvæsen 1971, godt 30 år efter Christen Fjords død, er historien stadig så levedygtig at den kan genfortælles. Der er ikke rigtig nogen anledning, det er bare en god historie. Det vil sige, der er en anledning, men ikke noget der vedrører Fjord direkte. Tidsskriftets redaktør er faldet over nogle gamle numre af Kunsthandlerbladet – et københavnsk blad der udkom 1944-1951 – hvor maleren og forfatteren Henry Bailum har skrevet om en "usædvanlig naturbegavelse", Kræ Fywer:

En nat, han lå i sengen ved siden af sin ægtemage og ikke kunne sove, puffede han konen hårdt i siden og sagde: "Karen Mari! A trowr a ka mål!" Konen der vel var utilfreds med at blive vækket på en så ublid måde, svarede: "Å, ka do hold' op! Læg do dæ heller te å sove!",

"Kunstneren i sit værksted". 1935

hvorpå hun vendte tilbage til sin afbrudte søvn; men Kræ Fywer lod sig ikke sådan kue. Han stak i et par bukser og fumlede ud i huggehuset, hvor der stod nogle bøtter med maling, og inden dagen gryede, havde han fuldendt sit første maleri. Det var væggen i storstuen, det var gået ud over, og motivet var selvfølgelig havet.

En anden fortælling om hvordan Fjord sprang ud som maler

Den mere komplicerede, mere interessante og sandsynligere fortælling om Christen Fjords holmgang med malerkunsten overser naturligvis ikke Fjords evner, hans talent, men søger den udløsende energi i de sociale omstændigheder omkring ham, i det der gør at han får lyst til at følge sin nysgerrighed.

For det første må man sige at da han nærmer sig de 60 år, har han udstået sin værnepligt. Han har gjort hvad der kunne forventes af ham med hensyn til et arbejdsomt liv og sikring af familiens liv og velfærd.

"Klitgårde ved Nr. Lyngvig fyr og postbil". 1920

Han er selvbevidst, har en betydelig social position og er respekteret. Ingen vil klandre ham for at han siger til sig selv: "Nå, Kræ, hvad kunne du så tænke dig når du overlader tømmerne til de unge? Du har jo altid godt ku' li' at tegne, hva'?"

For det andet var han midt i en fantastisk brydningstid der gav ham nogle muligheder og impulser som hans bedsteforældre og forældre ikke havde. Om udklækningen af et maleræg er en lang eller blot en lidt halvlang historie, ved vi ikke med sikkerhed, men i Christen Fjords samtid blev man udfordret af andet end Helligånd og daglig dont. Med hans generation slukkes feudalismens sidste gløder, og en ny fri bondestand finder sin egen økonomiske og politiske dynamik, og industrialismen begynder. Ikke siden vikingetiden og kirkebyggeriets epoke havde man set en lignende eksplosion af ressourcer og muligheder. Det udtømte feudale danske landbrugssamfund var efter en lang, lang overgang på 100 år fra slutningen af 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet blevet sprængt indefra og forvandlet til et basisorganiseret landbrugssamfund og et spirende industrisamfund med en politisk overbygning der havde strukturen til en demokratisk

forfatning. Christen Fjords generation var den første generation der voksede op med højskoler, landboforeninger, centrifugen, andre moderne landbrugsmaskiner og skytte-, gymnastik- og vælgerforeninger. De var ikke længere undseelige, og de så deres muligheder og ikke de tidligere generationers snærende bånd. Også byernes industrivirksomheder og landbrugets industrielle følgevirkninger var i vækst, og traditionsnedbrydningen og nye, hurtige transportmidler var opskriften på geografisk og social mobilitet og de moderne sociale klassers dannelse.

1900-tallets begyndelse betød fortsættelse og udvidelse af store anlægsarbejder og ny infrastruktur. På Holmsland Klit medførte det på mindre end 10 år – for at nævne det mere iøjnespringende – bygningen af Nørre Lyngvig Fyr, Tyskerhavnen ved Hvide Sande, anlæggelsen af Nørre Lyngvig Havn og det første mislykkede forsøg med tangegenembrud ved Hvide Sande.

Nørre Lyngvig Fyr var færdigbygget i 1906 og tændtes første gang den 3. november. Beslutningen om bygningen af dette fyr og fyrene ved Blåvand og Bovbjerg var fremkaldt af en stranding i 1903 hvor 24 søfolk mistede livet. Nørre Lyngvig Fyr blev det sidste i rækken af fyr opført langs den jyske vestkyst. Fyret er 38 m højt og står på en 17 m høj klit, hvilket tilsammen giver en fokushøjde på 53 m over havets overflade. At fragte byggematerialer til dette kæmpe fyrprojekt på Klitten krævede infrastruktur, og Nørre Lyngvig Havn blev anlagt. Det var lettere at sejle byggematerialerne hertil fra Ringkøbing end at køre dem ad den gamle, undertiden vanskeligt farbare grusvej der forbandt gårdene. Til Ringkøbing kom byggematerialerne med banen som var anlagt i 1875, og med banen kom også turisterne som sammen med købstadens egen befolkning tog til Klitten. Turisterne, sommergæster kaldet, var så småt begyndt at ankomme fra 1870'erne, og de tog i første omgang især til området omkring Sønderklit, oftest fragtet dertil med "dagvognen" fra Ringkøbing, men det var først da færgeriet indledtes, at invasionen mærkedes for alvor ved Nørre Lyngvig.

Færgeforbindelsen skete med færgen Svanen, men i 1910 indsatte urmager og guldsmed i Ringkøbing, Laust Christian Andersen, hjuldamper

"Klitgården set fra sydøst". 1927

eren Prins Hamlet i regelmæssig fart på fjorden i sommermånederne fra den 16. maj til den 15. september. Prins Hamlet var på 123 tons med plads til 350 passagerer. Ruten gik tre gange daglig til Nørre Lyngvig, hvor de rejsendes mål kunne være turisthotellet eller Nørre Lyngvig Fyr. Der var tale om masseturisme, og i sommeren 1911 befordrede damperen 16.000 personer frem og tilbage over fjorden, og det var før Hvide Sande blev anløbssted.

Sommergæster på Klitten og inspiration udefra

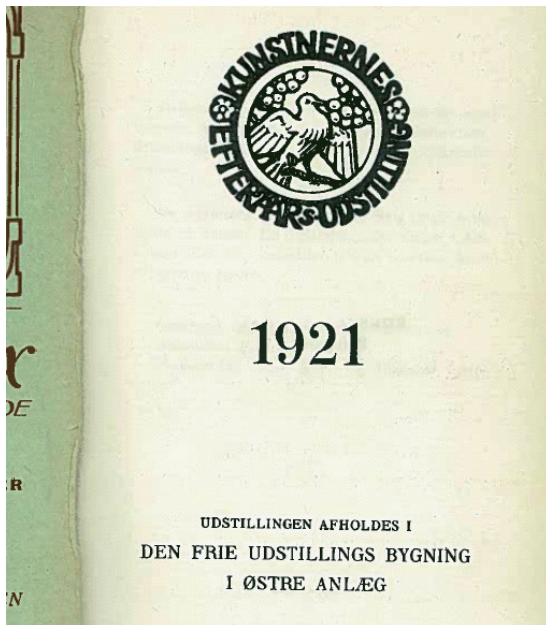
Ringkøbingdrengen Johannes Smith skriver smukt og eftertænksomt – Erindringer fra Holmsland Klit, Ringkøbing Foreninger, 1948 – om sin barndoms udflugter fra Ringkøbing til Holmsland Klit hvor han havde en faster som drev et pensionat på den nordligste af de fem klitgårde ved Holmsland Klitvej og Fyrvejen-krydset og udvidede kapaciteten om fornødent ved at supplere med værelser i de øvrige fire gårde. Det første erindringsglimt er fra omkring 1905 hvor han kører i "dagvognen", en åben charabanc, over Søndervig på en rute som betjenes af "a halvtolv post", til Nørre Lyngvig. Den nordligste af de fem klitgårde ejedes af Tarben, "i hvis gård min faster Constance Smith havde sommerpensionat". Johannes kommer tæt på Klittens

drengene og føler sig underlegen i det meste når det gælder dristighed og færdigheder, bortset fra badning, da børnene fra Klitten ikke er meget for vandet. De kan ikke svømme. Blandt de voksne klitboere han møder, er også Christen Fjord. Han og de andres måde at omgås udefrakommende på bemærker han: "Det tørre vid der sætter de naragtige på plads, den uforstyrrelige ro hvordan det end går, den godsindede respektløshed overfor øvrigheds personer og andre fine folk."

Faster er noget af en personlighed, og hun er stolt over at hun aldrig har haft nødig at avertere:

Værelserne hun lejede i de fem gårde, var ikke særligt komfortable, men pinligt rene, vel at mærke når man ikke regner sand for snavs. Ingen skulle imidlertid lokkes til Nørre Lyngvig under forkerte forudsætninger. Hun fik kun ny gæster gennem anbefalinger fra de gamle, men netop derved blev det en kreds med et vist ensartet kulturelt præg. Det var ikke pengearistokratiet tør jeg nok sige, men f.eks. embedsmænd, kunstnere, skole- og universitetsfolk (...) Af ejerne af de fem gårde husker jeg bedst Chr. Mose og Chr. Fjord, og i hvert fald mødte de to altid gæsterne med en naturlig ligefremhed, dog ikke uden ærbødighed for lærdom og fornem optræden, men de havde et sikkert instinkt for utidig overlegenhed. De skulle ikke have noget af at være typer man betragtede sådan lidt fra oven, og bagefter havde til bedste ...

I september 1947 genser Johannes Smith Holmsland. Han sejler til Nørre Lyngvig Havn med nogle venner i en motorbåd; færgeforbindingen er for længst nedlagt. Han går en tur fra havnen over mod Klitten og genfinder det sted hvor frøknerne Holms turisthotel lå – i nærheden af der hvor Sandslottet i dag ligger. "Når man tænker på hvordan næsten alle yndede udflugtssteder her i landet bliver mer og mer overendt, var det underligt at gå til et sted som efter nogle års folkeyndest var sunket tilbage i fuldkommen ubemærkethed; men mig passede det."

Titelblad på Kunstnernes Efterårsudstillingens 1921-katalog.

Fjords læremester og Den Frie

Maleren Martin Kaalund Jørgensen slog sig ned i Nørre Lyngvig om sommeren og om efteråret i nærheden af Christen Fjords strandfogedgård, muligvis privat indkvarteret eller med logi på Constance Smiths pensionat eller Meistrups badepensionat. Når han ankom, må man forestille sig at Christen Fjord var på pletten. Kaalund blev, måske i begyndelsen uden at vide det, Fjords læremester, og Fjord omtalte ham som en ven. Fjord kunne ikke vide at han derved var tæt på en person som fik en vis rolle i dansk kunsthistorie. Martin Jørgensen, senere Martin Kaalund, var født i 1889 på Salling og boede fra 1921 til 1942 i Silkeborg. Han tilhørte kunstretningen ekspressionismen og var ledende i dannelsen af malersammenslutningen Frie Jydske Malere med 30 billedkunstnere som var udstillingsaktive mellem 1921 og 1934. Asger Jørgensen, senere Asger Jorn, var medlem af sammenslutningen og inspireret af Martin Kaalund Jørgensen som han også modtog undervisning af. Jorn kaldte ham sin første læremester og havde på den måde en ting tilfælles med Fjord.

Henry Bailum skriver i Kunsthandlerbladet at Martin Kaalund, mens han opholdt sig i Nørre Lyngvig i efteråret 1921, havde modtaget en tilmeldingsblanket til Kunstnernes Efterårsudstilling på Den Frie i København, og da det syntes at interessere Fjord, havde Kaalund sagt til ham at han da bare kunne skrive efter en blanket, alle kunne indsende værker til den censurerede udstilling. Det gjorde han og indsendte ti værker, og han fik tre antaget. Det umulige var sket. Hvad så? Han kunne jo tage med som Kaalund foreslog, men det var vist ikke passende. Da Kaalund kom for at takke af for sæsonen for at drage af sted til København til Efterårsudstillingen, havde Fjord skiftet mening og tog med. Næste dag skulle de med rutebilen til Ringkøbing og derefter med toget på en fantastisk triumfrejse som må have sikret Christen Fjord et udtømmeligt kar af anekdoter.

En af dem kommer her, fortalt af Bailum i Kunsthandlerbladet; det er en variation over temaet "mester og elev": Martin Kaalund havde jo modtaget en anmeldelsesblanket til Kunstnernes Efterårsudstilling, og Fjord havde svært ved at skjule sin interesse. "Du kan bare bestille en blanket selv", men det ville den beskedne Fjord jo ikke. Ikke i første omgang, og så skrev han alligevel efter blanketten. Nogle dage senere modtog han et brev fra Kunstnernes Efterårsudstilling, og da han åbnede konvolutten, stak to anmeldelsesblanketter frem. Det var nok en fejl, men Kaalund forklarede Fjord at det der med de to blanketter nok var fordi han var debutant og måske var usikker på hvad han skulle sende ind. Det var Fjord nu ikke, han satsede på de pæne og dramatiske "Familie Journalinspirerede" gengivelser. Det fik Kaalund til at foreslå at de hver udvalgte fem malerier blandt Fjords værker og indsendte dem på hver sin blanket, når Fjord nu havde fået to. Til forskel fra Fjord valgte Kaalund nogle af Fjords første naive billeder hvor han ikke havde taget det så nøje med perspektivet, og de ti malerier blev pakket i en kasse og sendt. "De to malere gik en tid i stor spænding, men en dag efter posttid slog Kaalund sit sædvanlige slav over til Kræ Fywer for at spørge nyt og fandt denne for enden af langbordet, granskende en skrivelse. Udtrykket i hans ansigt var af en art, at forklaringer var unødvendige. Kaalund-Jørgensen gratulerede da på det hjerteligste, men næsten inden han var færdig, udbrød den gamle: "A mo gi dæ ret, Martin; det va trej å din, de hå tawn!".

Christian Emiland.

- 37 Nature morte.
38 Efteraar.

Erich Erichsen.

- 39 Appelsiner uddeles til Børnene. Akvarel og Tomrerblyant.
40 Smaapiger med Roser. Akvarel og Tomrerblyant.

William Erle.

- 41 Gade i Sundbyerne.
42 Det yderste Nørrebro.
43 Bakker ved Assens.
44 Udsigt over Assens.
45 Ved Ladegaardsaaen.

Niels Erik Esmann.

- 46 Landskab.
47 Automobiler paa Strandvejen.
48 Sol i Vinduet.
Privateje.

Lissen Ewald.

- 49 Grusgrav, Hillerød.
50 Udsigt over Krapperup, Kullen.
51 Udsigt over Arild, Kullen.

Ellen Fischer.

- 52 Nature morte.
53 Grønne Appelsiner.
54 Nature morte.

Christen Fjord.

- 55 Paa Hjemturen efter endt Dagværk.
56 Min Kone renser Fisk.
57 Forskellig Kurs.

*Katalog for Kunstnernes Efterårsudstilling 1921:
Christen Fjord repræsenteret ved tre værker*

Men med til København ville han nu ikke, den mulighed behøvede han ikke at overveje, det havde Karen Mari allerede gjort: "Det hår Kresten et ti tel," var beskeden; hun havde måske alligevel ikke så store tanker om "måleriet" og de narrestreger de to havde gang i. Da Kaalund nogle dage efter havde pakket ned for sæsonen og takkede farvel til Fjord, havde hun skiftet mening, og Fjord kunne sammen med Kaalund tage til Ringkøbing med rutebilen.

Kunstnernes Efterårsudstilling på Den Frie november 1921

Dagen efter mødte de to malere op på Den Frie, og først da Fjord var blevet identificeret som en af udstillerne, blev han indladt. Foruden Fjord præsenterede godt 70 kunstmalere deres værker på udstillingen, og han var i fint selskab. Foruden vennen Martin Kaalund med fem malerier var der blandt andre arbejder af Jens Søndergaard

med seks malerier, Niels Lergaard med fire malerier, Erik Hoppe med et maleri, Jais Nielsen med fire værker og Anne Marie Telmanyi med tre malerier. Den sidste kendte Christen Fjord måske allerede; Anne Marie hed, før hun blev gift, Nielsen til efternavn, og hun var datter af komponist Carl Nielsen som sammen med familien havde opholdt sig på Holmsland Klit som sommergæster flere gange.

Bagest i udstillingskataloget er de udstillede værker prissat. Christen Fjord forlangte 150, 200 og 150 kr. for katalognumrene 55, 56 og 57. Søndergaard forlangte 440 og 660 for sine værker, mens Martin Kaalund prismæssigt placerede sig et sted mellem disse to.

I *Tidsskrift for redningsvæsen* beskrives det hvordan Christen Fjord går rundt på udstillingen som han ikke forstår ret meget af. Hvad kan journalisten mon vide om det, ingenting formentlig? Måske har pavillonerne presset overblikket, men den øvrige maleriudstilling var meget lidt avantgardistisk. Man gør sig også lidt lystig på hans vegne når det hedder at et maleri af Svend Johansen med letpåklædte kvinder giver ham hjemve; "det var akkurat som å sir Karen Mari gå øver æ sowkammergulv en sommermor'n".

Hvis han virkede lidt fortabt midt på det nyferniserede gulv på Den Frie, med bølger i håret og vand i knæene, kan det skyldes at der netop i 1921 var tale om et stort anlagt udstillingseksperiment, og den traditionelle udstilling var suppleret med en rum- og dekorationsudstilling hvor arkitekter og kunstnere var gået sammen to og to for at vise dekorerede interiører, boligrum eller pavilloner med udsmykning og indretning. At dømme efter samtidige anmeldelser var det dette kunst- og arkitekttema som offentligheden og publikum var optaget af, og ikke maleriudstillingen: "Det er en udstilling, alle skal se. Den er ny og den er morsom. Kunne vi ikke alle sammen udenad indtil trivialitet den frie udstillingsbygning seks rum, de tre rektangulære, de to ottekanter og så det lange! Og nu hvilken glædelig forandring. Det er næsten ikke til at tro, at man befinder sig i den samme bygning, hvor nu det ene smukke og ejendommelige rum, skabt af kunstneres syn og snilde, vikler sig ud af det andet ligesom rummene i en kinesisk æske", skrev Politiken den 12. november 1921.

"Klitgården og landevejen". 1925

Flere anmeldelser forbigår faktisk helt Den Fries egentlige efterårs-maleriudstilling, mens en enkelt omtaler den negativt og uden tendens: "Den øvrige del af efterårsudstillingen har man lov til at gå let hen over. Den er forvirring. Selv efter hyppige og søgende besøg er det kun ganske få kunstværker der tegner sig nogenlunde tydeligt for bevidstheden," står der i Politikens kronik den 27. november 1921. Vilhelm Wanscher i månedsbladet Tilskueren er knap så afvisende: "Også i den malerkunst, som udstillingen rummer foruden i de dekorativt ordnede stuer, er der betydelige arbejder. Vi må først nævne Lundstrøms grandiose og morsomme nøgne kvinder i overnaturlig størrelse, malede i sidste øjeblik til en af disse stuer, hvor de passer ind i de tapeteserede flader som skillingsmalerier i sjofle stuer, hvilket for så vidt er en misforståelse som de er mesterligt malede (...)." Desværre ingen bemærkninger om malerier fra det fjerne Holmsland Klit, fra den yderste rand og Christen Fjords bemærkning om at han var nævnt i Politiken, er det ikke lykkedes at genfinde.

POLITIKEN

Kjøbenhavn. Søndag den 13. November 1921.

Kunstnerne Efteraarsudstilling i Den Frie. Telegrammer om

ene eller anden Magt en Slags Monopol, skal i Fremtiden ophæves.

Dagsordenen for Stillehavsdebatten.

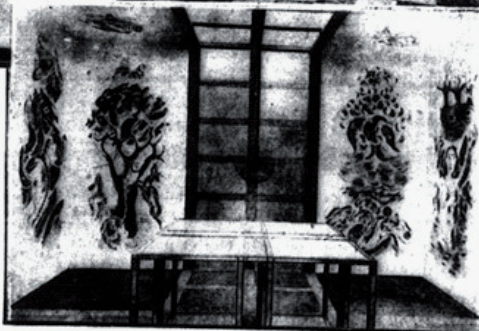
Konferencens Dagsorden vedrørende Stillehavs-Spørgsmaalet vil omfatte tre Punkter, nemlig: 1) Kinesiske Anliggender. 2) Sibiriske Anliggender. 3) Mandaterne over visse Omraader. Spørgsmaalene, som staar i Forbindelse med Kina og Sibirien, deles i to Grupper. 1) Grundsætninger. 2) Anvendelsen af disse Grundsætninger. Den sidste Gruppe omfatter igen seks Afsnit: 1) Territorial Integritet. 2) Opretholdelse af alle Forvaltningsrettigheder. 3) Aabne Døre. 4) Monopoler og Privileger, der skal indrømmes. 5) De kinesiske Jernbaner, særlig de østkinesiske. 6) Den nuværende Situation og Overvejelse over, i hvilket Omfang de internationale Forpligtelser i Kina maa opfydes.

Harding udtaler sig til de amerikanske Journalister.

Dette Program giver et Indtryk af de Spørgsmaal Rækkevidde, der vil komme til at beskæftige Konferencen, og de suppleres med Erklæringer, som Præsident Harding er fremkommet med overfor amerikanske Journalister. Han haaber, at Vejen til et virkeligt Samarbejde nu endelig vil blive fundet. Hvis Amerika nogen Sinde skulde tiltræde Folkeforbundet, maatte det ske paa den Betingelse, at Forbundet indskrænkedes saa til

Øverst til venstre: Harald Hansens Loftdekoration, til højre: et Kig fra O. V. Borchs og N. G. Skovgaard's Ruin ind i den ene af Maleriansene og nederst: Axel Sultos og Paul Henningsens Udsigtspavillon.

Fotos fra Den Frie og de udstillede pavilloner i dagbladet Politiken.

Christen Fjord overlevede Karen Marie. Han døde 1939, 76 år gammel. Han havde oplevet mere end de fleste på sin egn, havde været centrum i mange år. Var respekteret for sin intelligens, sit initiativ, lune og håndlag. Han havde berøring med politiske og kunstneriske kredse som betød noget og han kendte sin begrænsning.

Løgevesenet. Kongen har ansat iatrikalsage i Grønland S. V. Borchholm som Kredsløge i Jægerspris Løgekreds 9. Iste Juni 1922.

Statsbanerne. Ministeriet for offentlige Arbejder har konstitueret Komitèen, cand. polyt. P. M. Båløw, Iste ansættelse, Kjøbenhavn, til indtil videre i Tøngers som Overingeniør ved Statsbanerne.

Washington-Konferencen.

Det er idag, at Washington-Konferencens Møder begynder. Den oprindelige Plan havde været, at Aabningshøjdeligheden skulde have fundet Sted paa — Vaabenstilstandsdagen — men på Grund af de Fæstligheder, der over alle Unionens Omraade er helliget til denne Dag, blev det besluttet at vente et Ugen; med sagligt Arbejde kan der dog snart tages fat i næste Uge.

Hvad vil Resultatet blive? Uendelig meget kommer her til at afhænge af, med Former for Forhandling man vælger, hvilken Plan for Arbejdet, der kan nås. Fra en vis Side i Amerika og sikkert ogsaa anden Steds fra, stræber man mod Møder, der skal være tilgængelige for Presse og Publikum, og Offentliggørelse af Resultaterne.

Kunstnernes Efteraarsudstilling.

Idag har Kunstnernes Efteraarsudstilling Fernisering i „Den frie Udstilling“'s Bygning. Som meddelt faar Udstillingen især særlige Karakter derved, at Malerne og Arkitekterne har arbejdet Haand i Haand. Vi bringer her Portraeter af nogle af Udstillingens Kunstnere. I forreste Række: Thorvald Henningsen, Schaff, Lundstrøm og Salto. Til venstre i Billedet ses nogle af de Dekorationer, som Malerne har udført direkte paa Væggene i Samråd med Arkitekterne.

Foto af kunstnere og arkitekter bag pavillonerne i Berlingske Tidende.
Salto og PH, Poul Henningsen, ses som nr. 1 og 2 fra højre.

Ringens sluttes – foreløbig

Ud over udstillingen af Christen Fjords 3 malerier på Den Frie i København i 1921 har vi ikke kendskab til nogen udstilling af hans maleriers mens han levede. I påsken 1976 blev der på Fyrgården, nabogården til Christen Fjords klitgård, udstillet 30 malerier af Christen Fjord. Der var stor lokal interesse, og 600 mennesker besøgte udstillingen. Det hele var organiseret af tandlæge Birger Raunow, Fyrgårdens ejer. I alt mener Raunow at der findes 70 Christen Fjord-malerier. Vi er glade for at det har været muligt i 2012 at gentage en udstilling af Christen Fjords malerier. Denne gang med 47 billeder og i hans eget hjem. Billederne er venligst udlånt af: Ingrid Fjord-Frandsen, Dorte Fjord, Thomas Fjord Iversen, Benny Waldroop, Birgit Fjord Rasmussen, Karen Christensen og Åse Fjord Larsen.

Litteratur

- A-A: Fiskeren der var kunstner – i: Tidsskrift for redningsvæsen, 1971, 38. årgang, side 90-91
- Bailum, Henry: Da Kræ Fywer udstillede – i: Kunsthandlerbladet, 1947, 4. årgang, nr. 2, side 7-9
- Bailum, Henry: Kisum kæltringer og andet godtfolk – Aros, 1956, side 45-46
- C., Erik: Kræ' Fjord vender tilbage – i: Vestkysten, 14. april 1976
- C., St.: Maleren der blev 71 menneskers redningsmand – i: Verden og vi, 1926, 16. årgang, nr. 3
- Friis, Achton: De Jyders Land – Gyldendal, 1933, hæfte 17
- Holbak, Niels: Holmsland Klit – i: Sownfolk – jyske digte – Engers Hansens Bogfor-lag, Esbjerg, 1954, side 47. Digtet udgives første gang i samlingen: Imeld-golaw, 1940
- Kristensen, H.K.: Holmslands og Klittens historie – Holmsland Kommune 1974, bind 1
- Linck, Olaf: Fiskeren der blev kunstmaler på sine gamle dage – i: Social-Demokraten, 16. september 1926, side 9
- Linck, Olaf: Hedeboønder og Vestkystfolk – E. Jespersens Forlag, 1927
- Lodberg, Thorvald: Matrikel nr. 193a i Nørre Lyngvig – familierne – stencil
- Mortensen, Chr. Fr.: Bonde og maler – i: Morsø Folkeblad den 11. juni 1932
- Pedersen, P.: Klittens historie – Bjerregaard Ringkøbing, 1950
- Pedersen, P.: Klittens folk – Sorø, 1940
- Rasmussen, A. Hjort (red.): Holmslands og Klittens historie – Holmsland Kommune 1981, bind 2
- Smith, Johannes: Erindringer fra Holmslands Klit – Ringkøbing Foreningen 1948
- Siemers, Kurt: Im dänischen Sommer. Nordische Reiseberichte 1930 – Hamborg Radio
- Thuborg, Anders: To jyske malere som intet har lært – i: Fyns Tidende 28. maj 1929
- Wanscher, Vilhelm: Gammelt og nyt i kunsten – i: Tilskueren, 1921, 38. årgang, side 411-413

Aviser

- Berlingske Tidende, diverse numre om Kunstnernes Efterårsudstilling, november 1921
- Politiken, diverse numre om Kunstnernes Efterårsudstilling, november 1921

Fotos

Friis, Achton – To fotos af Christen Fjord-familiens firlængede klitgård, cirka 1930. Det Kongelige Biblioteks Billedsamling.

Det ene foto er gengivet i De Jyders Land

Lufffoto af klitgårde ved kryds mellem Holmsland Klitvej og Fyrvejen, 1947.

Det Kongelige Biblioteks Billedsamling

Lufffotos af klitgårde ved kryds mellem Holmsland Klitvej og Fyrvejen, 1957.

2 stk. Det Kongelige Biblioteks Billedsamling

Værkoversigt

- oversigt over værker udstillet på Marie Fjords Gård i oktober 2012

1. Karen Marie på vej til Lyngvig kirke. 1921
2. Kunstneren i sit værksted. 1935
3. Skibe på havet. 1920
4. Skib på havet. 1927
5. Sejlskib og dampbåd i uvej. År ubekendt
6. Redningsaktion. År ubekendt
7. Stranding ved S. Lyngvig. 1910.
Sandsynligvis "Livadia af Riga", år ubekendt
8. Redningsaktion af "Livadia af Riga" år 1910. År ubekendt
9. Sejlskib ved strand. 1924
10. Krigsskibe på havet. År ubekendt
11. Øvelse. År ubekendt
12. SB Olga af Yernawik, strandet ved S. Lyngvig 1890. År ubekendt
13. Havet har rejst sig. Fiskebaadene søger Land fra Tiden 1890. 1934
14. Fiskerkvinder og både på stranden. 1924
15. Krogfiskeri mellem Trawldampere, fra Tiden 1890-1900,
af Fiskebaade fra Holmsland Klit. År ubekendt
16. Den første Vind efter Stille. År ubekendt
17. Sejlbåde på havet. År ubekendt
18. Fiskere på stranden. År ubekendt
19. Krigsskibe på havet. 1918.
Optaget på Den Frie – Kunstnernes Efterårsudstilling 1921
20. Ørn angriber and. 1918.
Optaget på Den Frie – Kunstnernes Efterårsudstilling 1921

21. Joh. 12.12.19. Religiøst motiv. 1922
22. Joh. 18.28. Religiøst motiv. 1922
23. Portræt af Christian Vilhelm Fabricius,
bestyrer af redningsvæsenet i KBH 1928-1940. År ubekendt
24. Portræt af J. C. Christensen, politiker i Ringkøbingkredsen,
minister 1901-1922. År ubekendt
25. Portræt af Vilhelm Nielsen, redaktør af Ringkøbing Amts Dagblad,
1917-1956. År ubekendt
26. Portræt af Anthon Andersen, bestyrer af det Nørrejske
Redningsvæsen 1869-1909. År ubekendt
27. Portræt af P.K. Nielsen, opsynsmand ved redningsvæsenet i
Skagen. Bestyrer af det Nørrejske Redningsvæsen 1909.
År ubekendt
28. Portræt af Oluf Krag. Politiker, indenrigsminister 1921-1924
og 1926-1929. År ubekendt
29. Portræt af John Finsen, kongevalgt borgmester for Ringkøbing
1903, dommer 1914. År ubekendt
30. Ørn angriber fugl på havet. År ubekendt
31. Ræve i klitlandskab. År ubekendt
32. Ræv og ræveunger i klitlandskab. År ubekendt
33. Selvportræt. År ubekendt
34. Portræt af hustruen, Karen Marie. År ubekendt
35. Karen Marie og Christen Fjord foran klitgården. År ubekendt
36. Min kone renses fisk. 1920
37. Klitgården og Ringkøbing Fjord. 1932
38. Klitgårdene ved Nr. Lyngvig fyr. 1928
39. Klitgården set fra sydøst. År ubekendt
40. Klitgårde ved Nr. Lyngvig fyr og postbil. 1920
41. Klitgården set fra sydøst. 1927
42. Klitgården og landevejen. 1925
43. Klitgårde i Nr. Lyngvig og ved Ringkøbing Fjord. 1925
44. Lyngvig kirke. 1936
45. Lyngvig kirke. År ubekendt
46. Klitlandskab med huse. 1926
47. Chr. Fjord og Karen Marie i den fine stue. År ubekendt

"Fiskere på stranden. År ukendt

"Klitgårde i Nr. Lyngvig og ved Ringkøbing Fjord. 1923

På denne og modstående side vises luftfoto af klitgårdene ved krydset mellem Holmsland Klitvej og Fyrvejen. Foto på denne side er fra 1947 og de to fotos på modstående side er fra 1957. Christen Fjords gård er den af gårdene hvor der på fotos fra 1957 ses mennesker foran det østvendte stuehus. Nogle af gårdene er fredede, heriblandt Christen Fjords gård, som nu bærer navnet Marie Fjords Gård efter Christen Fjords svigerdatter.

Fotos er fra Det Kongelige Biblioteks Billedsamling.

Holmsland Klit

Holmsland klit, det barske land
Imellem hav og fjord
En halv mils vej fra strand til strand
En strimmel sandet jord.

Herovre suser blæsten tit
Og det til tider slemt
De lave gårde bag en klit
Sig ind i læ har gemt.

Århundred færdsel baned vej
på gammel drivervis
og fårestier slynger sig
i lyng og blåbærris.

Se, grøftekantens skønne flor –
Vel imod al fornuft –
Har bredt sig ind på dyrket jord
Med liflig blomsterduft.

Og lyt engang til forårstræk:
Deroppe højt og frit
Ta'er fuglene det lange stræk
På langs ad Holmslands klit.

En klitbo passer dagens dont
I mark, på hav og fjord.
Han røgter sindigt året rundt
Sin stump af Danmarks jord.

Det salte vand, den friske vind
I sand og strand har slidt;
Og djærve folk med karske sind
bor her på Holmsland Klit.

Maler og digter Niels Holbak, lånt fra digtsamlingen Imeld-golaw, 1940